

 | DSS

Miljørappport 2017

For departementene og
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

Departementenes sikkerhets-
og serviceorganisasjon

Miljørappport 2017

emner
sjon
ets- og
ntene

Innhold

Bakgrunn	5
Miljøstyring i departementsfellesskapet	5
EMAS	5
Deltagere i Grønne Departementer	6
Omfanget av miljøledelsessystemet	8
Miljøindikatorer og datatilgang	8
Forholdet til samarbeidspartnere og underleverandører	8
Miljøpolicy	9
Hvordan påvirker departementene og DSS miljøet?	10
Anskaffelser	10
Avfall	10
DSS	10
Statsbygg	10
Departementene	10
Papirforbruk	10
Tjenesteutvikling	11
Transport	11
Miljøåret 2017 i departementsfellesskapet	12
Anskaffelser	12
Avfall	12
Gjenbruk av IKT utstyr	14
Forbruk av kopipapir	15
Utslipp	16
Klimagassutslipp knyttet til reisevirksomhet	16
Kjemikalieutslipp knyttet til rengjøring	17
Energi- og vannforbruk	18
Biologisk mangfold	20
Samsvar med lover, forskrifter og øvrige krav	20
Øvrige sertifiseringer og miljøordninger	21
Svanemerket trykkeri	21
Renhold i henhold til Miljøfyrtårn	21
Grønt Punkt	21

Bakgrunn

Høsten 2010 vedtok departementene og Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon (DSS) å innføre et felles miljøstyringssystem i henhold til kravene i EUs EMAS-forordning. Prosjektet ble kalt Grønne departementer. Arbeidet var en videreføring og oppfrisking av tidligere arbeid med Grønn Stat og oppfølging av handlingsplanen for miljø- og samfunnsansvar i offentlige anskaffelser.

I strategien «Helhet, kvalitet og effektivitet. Strategi for bedre og mer effektive administrative tjenester i departementsfellesskapet (2016 – 2020)» står det innledningsvis at:

«Miljøbevisste valg skal legges til grunn ved kjøp og produksjon av varer og tjenester. Miljøperspektivet skal være godt integrert i departementenes arbeidsformer.»

Dette innebærer at miljø må inngå som en beslutningsfaktor på linje med eksempelvis økonomi. En forutsetning for å få dette til er god miljøledelse i driften av departementene og DSS. Et velfungerende miljøledelsessystem gir virksomheten kunnskap om de miljøproblemer som oppstår i driften og hvilket handlingsrom man har for forbedringer.

Miljøstyringssystemet skal bidra til kontinuerlig forbedring av den totale miljøpåvirkningen fra departementsfellesskapet. En mer miljøvennlig departementsvirksomhet er viktig i seg selv, men også viktig med hensyn til arbeidet med å modernisere og effektivisere staten.

Miljøstyring i departementsfellesskapet

På grunn av den tette tilknytningen mellom departementene og DSS er vi registrert på en felles EMAS-registrering. Kunde- og leverandørdynamikken mellom departementene og DSS skaper et gjensidig avhengighetsforhold som vanskeliggjør gode miljøresultater uten at begge parter gjør sin del av arbeidet. Et annet argument for en felles EMAS-registrering er at driften av ett departement stort sett gir den samme påvirkning på miljøet som et annet. Effektive miljøtiltak vil derfor ofte være aktuelle for samtlige departementer.

Per desember 2017 er ti av departementene, i tillegg til DSS, deltagere i Grønne Departementer og dermed en del av EMAS-godkjenningen. DSS har det overordnede koordineringsansvaret for miljøstyringsarbeidet, mens departementene selv er ansvarlig for å følge opp deres interne miljøstyringssystem.

Oppfølgingen av miljøarbeidet sikres ved at miljømål- og tiltak innlemmes som en del av den ordinære virksomhetsstyringen. Miljøoppfølgingen skjer gjennom måling av flere miljøindikatorer.

For å sikre oppfølgingen av systemet avholdes det årlige internrevisjoner i departementene og DSS. I tillegg kommer en årlige ekstern revisjon for å kontrollere at kravene i EMAS er fulgt opp. DSS revideres årlig av ekstern miljøkontrollør, mens alle departementene som er en del av registreringen revideres eksternt hvert tredje år.

EMAS

EMAS er en forkortelse for Eco-Management Audit Scheme og er en frivillig ordning for miljøstyring. EMAS ble opprettet i 1997, og gjennom EØS-avtalen kan norske virksomheter delta i ordningen. Et

miljøstyringssystem i henhold til EMAS er bygget på kravene i ISO 14001, men har i tillegg blant annet krav om utgivelse av en årlig miljørapport.

Innføringen av et miljøstyringssystem innebærer å inkludere miljø som en faktor i beslutningsprosesser for departementsfellesskapets felles drift. EMAS-forordningen innebærer en forpliktelse om kontinuerlig forbedring. I det ligger det samtidig en erkjennelse av at vi har et forbedringspotensial. Slik vil det alltid være, og ambisjonene vil stadig endres i takt med blant annet egen miljøprestasjon og teknologisk utvikling. Med et velfungerende

styringssystem vil vi kunne stadig utvikle oss mot stadig redusert miljøpåvirkning.

Gjennom EMAS-godkjenningen forplikter vi oss til å ha kunnskap om hvordan vår virksomhet innvirker på miljøet og til å kontinuerlig arbeide for å redusere denne miljøbelastningen.

Deltagere i Grønne Departementer

Per desember 2017 har følgende departementer innført felles miljøstyringssystem:

Tabell 1. Oversikt over deltakende departement, antall årsverk og kontorer.

Departement		Årsverk ¹	Kontoradresse(r) per 31.12.2017
ASD	Arbeids- og sosialdepartementet	192	Akersgata 64
BLD	Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet	153	Akersgata 59 (R5)
KMD	Kommunal- og moderniseringsdepartementet	383	Akersgata 59 (R5)
KLD	Klima- og miljødepartementet	233	Kongens gate 18
OED	Olje- og energidepartementet	153	Akersgata 59 (R5)
SD	Samferdselsdepartementet	168	Akersgata 59 (R5)
FIN	Finansdepartementet	285	Akersgata 40 (G-blokka)
HOD	Helse- og omsorgsdepartementet	219	Teatergata 9 (R6)
LMD	Landbruks- og matdepartementet	137	Teatergata 9 (R6)
NFD	Nærings- og fiskeridepartementet	346	Kongens gate 8
DSS	Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon	702	Akersgata 59 (R5), Grubbegata 14, Møllergata 17, Y-blokka, Teatergata 5, Akersgata 64

Departementene er kontorene til regjeringen. De ledes av statsrådene. Departementene bistår regjeringen og statsrådene i arbeidet med å lede de ulike sektorene i statsforvaltningen.

Departementene har ansvaret for saksforberedelse av statsbudsjett, nasjonalbudsjett og lovforslag, og har også ansvaret for iverksettelsen av Stortingets budsjett- og lovvedtak.

¹ Statistisk Sentralbyrå: «Statistikkbanken. Tabell 09904: Ansatte i staten, etter departement med underliggende enheter. 2017»

Arbeids- og sosialdepartementet

Arbeids- og sosialdepartementet (ASD) har ansvar for politikken knyttet til arbeidsmarked, arbeidsmiljø, pensjoner og velferd.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD) har ansvar for barn og unges oppvekst- og levekår, familie og samliv, likestilling, ikke-diskriminering og forbrukerpolitikk.

Finansdepartementet

Finansdepartementet (FIN) har ansvaret for å planlegge og iverksette den økonomiske politikken, budsjettpolitikken, skatte- og avgiftspolitikken, finansiell stabilitet og forvaltningen av Statens pensjonsfond.

Helse- og omsorgsdepartementet

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) har det overordnede ansvaret for at befolkningen får gode og likeverdige helse- og omsorgstjenester.

Klima- og miljødepartementet

Klima- og miljødepartementet (KLD) ivaretar helheten i regjeringens klima- og miljøpolitikk.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Departementet (KMD) har ansvar for bostedpolitikken, plan- og bygningsloven, kommuneøkonomi og lokalforvaltning, IKT- og forvaltningspolitikk, regional- og distriktspolitikk, valggjennomføring, statlig arbeidsgiverpolitikk, samer og nasjonale minoriteter, og kart- og geodatapolitikken.

Landbruks- og matdepartementet

Landbruks- og matdepartementet (LMD) har hovedansvar for mat- og landbrukspolitikken. Det omfatter arealforvaltning, jord- og skogbruk, husdyrhold, reindrift og utvikling av nye næringer med utgangspunkt i landbruket.

Nærings- og fiskeridepartementet

Departementet (NFD) har ansvar for å utforme en framtidsrettet nærings- og sjømatpolitikk.

Olje- og energidepartementet

Olje- og energidepartementets (OED) hovedoppgave er å tilrettelegge en samordnet og helhetlig energipolitikk.

Samferdselsdepartementet

Samferdselsdepartementet har det overordnede ansvaret for rammevilkår for post- og televirksomheten, for luftfarts-, veg- og jernbanesektoren, for riksvegferjene, kystforvaltningen og havne- og sjøtransportpolitikken.

Departementenes sikkerhets og serviceorganisasjon

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon (DSS) er underlagt Kommunal- og moderniseringsdepartementet og er regjeringens instrument for en effektiv, sikker og fremtidsrettet departementsvirksomhet. Vårt samfunnsoppdrag er å levere fellestjenester og ivareta sikkerhetstjenester i henhold til departementenes behov. Dette innebærer at DSS tar ansvar for at departementene og Statsministerens kontor tilbys riktige og gode tjenester innen 4 virksomhetsområder; sikkerhetstjenester, digitale tjenester, fellesadministrative tjenester og formidlings- og kommunikasjonstjenester.

Omfanget av miljøledelsessystemet

Miljøarbeidet i departementsfellesskapet omfatter den daglige driften av departementene, og det er viktig å påpeke at departementenes forvaltningsoppgaver ikke berøres av miljøarbeidet knyttet til arbeidet med EMAS. Miljø er viktig for departementene og regjeringen, og miljøvennlig drift av departementsfellesskapet er en naturlig følge av dette, men det må presiseres at EMAS ikke er et hensiktsmessig verktøy for forvaltningsoppgaver.

Miljøindikatorer og datatilgang

Utgangspunktet for oppfølging av miljøindikatorer er at datagrunnlaget omfatter samtlige departementer – også de som ikke deltar i EMAS-samarbeidet dersom data er tilgjengelig. Bakgrunnen for dette er de praktiske begrensninger som ligger i å skille ett departements bidrag til de ulike miljøindikatorene fra et annet. I Regjeringskvartalet samles eksempelvis alt avfallet i R5 før det transporteres ut. Å skille ut avfallet som oppstår som et resultat av driften til de departementene som er en del av EMAS-samarbeidet fra de som ikke deltar, er ikke mulig. I de tilfeller der det er mulig å skille departementenes bidrag til miljøindikatorene fra hverandre, viser statistikken det. Dersom statistikk ikke omfatter et eller flere departementer, så er det beskrevet i forbindelse med resultatene for hver miljøindikator i kapittelet som omhandler miljøåret 2017 senere i rapporten.

Departementene holder i dag til i lokaler spredt ut geografisk i Oslo sentrum. De fleste er samlokalisert i Regjeringskvartalet, men etter terrorangrepet 22. juli 2011 ble blant annet Justis- og beredskapsdepartementet flyttet til Nydalen, mens Kunnskapsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet fikk nye lokaler i Kvadraturen. Dette har medført at departementene nå leier lokaler hos ulike huseiere og må forholde seg til disse eiernes underleverandører og premisser som påvirker muligheten for å hente ut miljøstatistikk.

Dette har medført at for noen miljøindikatorer er det vanskelig å fremskaffe data. I slike tilfeller fremgår dette av datagrunnlaget.

Forsvarsdepartementet, Statsministerens Kontor og Utenriksdepartementet holdes foreløpig helt utenfor miljøledelsessystemet.

Forholdet til samarbeidspartnere og underleverandører

DSS leverer, som nevnt over, fellestjenester til departementene slik at de kan konsentrere seg om sine kjerneoppgaver. Dette gjør DSS enten ved selv å levere tjenesten eller ved å knytte til seg underleverandører. Et eksempel på sistnevnte er tjenestene vindusvask og kantinetjeneste. Påvirkningen disse underleverandørene av tjenester har på de ulike miljøindikatorene, er inkludert i miljøstatistikken.

En annen aktør som i stor grad er med å påvirke miljøeffekten av departementsdriften, er Statsbygg. Statsbygg eier de fleste byggene som DSS leier på vegne av departementene. Det er Statsbygg sitt ansvar å følge opp energi- og vannforbruk i de byggene de eier og gjennomføre energi- og vannbesparende tiltak. Tilsvarende gjelder for erstatningsbyggene i Kvadraturen og i Nydalen. Dette gjør at departementene og DSS ikke har samme mulighet til direkte å påvirke energiforbruk og vannforbruk slik tilfellet er for eksempelvis kopipapirforbruk eller flyreiser.

Miljøpolicy

Fra miljøstyringssystemet ble etablert i 2014 og frem til 2017 har hvert enkelt departement og DSS hatt hver sin miljøpolicy. Miljøpolicyen forteller om intensjonen og visjonen for arbeidet. For DSS, som gjennom sin leverandørrolle mot departementene har et mer overordnet miljøperspektiv for hele departementsfellesskapet, har følgende miljøpolicy vært gjeldende:

DSS skal gjennom god miljøstyring sørge for stadig å redusere vår miljøpåvirkning, samt sikre overholdelse av gjeldende lover og krav.

Bærekraftig utvikling skal stå sentralt i både tjenesteutviklingen og tjenesteytingen, hvor summen skal forebygge forurensning og bidra til en mer miljøvennlig drift og departementsvirksomhet.

DSS skal bidra til å redusere unødvendig ressursbruk, forbedre avfallshåndteringen, og påvirke leverandører i en miljøvennlig retning.

En vurdering av organiseringen av EMAS-samarbeidet har avdekket flere områder der DSS og departementene i større grad bør legge opp til økt samarbeid på tvers. En felles miljøpolicy vil være et sterkt signal om at departementsfellesskapet står samlet i arbeidet med å redusere departementenes miljøpåvirkning. DSS vil derfor i 2018 foreslå en felles miljøpolicy for samtlige departementer som deltar i EMAS-arbeidet.

Hvordan påvirker departementene og DSS miljøet?

Grunnlaget for fungerende miljøstyringssystem er en oversikt og erkjennelse av hvordan virksomheten påvirker miljøet. DSS og departementene har sammen kartlagt miljøpåvirkningene av vår felles drift. Deretter er det foretatt en vurdering av hvilke deler av virksomheten som har størst innvirkning på miljøet.

Med bakgrunn i kartleggingen har vi kommet frem til følgende vesentlig miljøaspekter:

Anskaffelser

Departementene og DSS kjøper varer og tjenester for store summer hvert år. Videre fremforhandler DSS rammeavtaler på vegne av departementene og Statsministerens kontor. Omfanget av dette gir markedsmakt, og makt forplikter. Anskaffelser påvirker miljøet på mange måter avhengig av hva slags produkter eller tjeneste som etterspørres. Å stille miljøkrav i anskaffelser bidrar også til å fremme utviklingen og sikre etterspørsel av mer miljøvennlige produkter.

Offentlige innkjøpere er pålagt ved lov å ta hensyn til livssyklus kostnader og miljøkonsekvenser under planleggingen av den enkelte anskaffelse, jmfør lov om offentlige anskaffelser § 6. Dette betyr at innkjøperen har en plikt til å kartlegge og vurdere miljøkonsekvenser av anskaffelser, og om behovet kan dekkes på måter påvirker miljøet i mindre grad.

Avfall

Det produseres årlig store mengder avfall i regjeringskvartalet og ved departementenes utenforliggende adresser. Avfall er en ressurs på avveie, og departementene og DSS ønsker å fokusere på både avfallsminimering og økt kildesortering.

Et velfungerende system for innsamling av avfall i departementsfelleskapet er et samarbeidsprosjekt mellom flere aktører:

DSS

DSS sitt ansvar i forhold til avfall er todelt: For det første skal DSS legge til rette for at avfallet kan sorteres i departementenes lokaler. Det innebærer å utplassere beholdere til ulike fraksjoner og sørge for at disse er tydelig merket. For det andre er DSS ansvarlig for at avfallet samles inn og tas med til miljøstasjonene. Avfallet fra kantinen er det kantineleverandørens ansvar å sortere samt å ta med til miljøstasjonen.

Statsbygg

Statsbygg har ansvaret for orden i miljøstasjonene samt at avfallet fraktes til godkjent mottak. I dette ligger ansvaret for avtale med avfallsrenovatør.

Departementene

For å sikre en høy sorteringsgrad er det avgjørende at departementsansatte og ansatte i DSS sorterer riktig. Det forutsetter at de ansatte har kunnskap om hvordan de skal sortere samt at de benytter seg av muligheten til å kildesortere. Dersom mye avfall kastes feil, kan fraksjoner som eksempelvis plast og mat bli «urene» og må defineres som restavfall. Departementene og DSS har også et ansvar i med hensyn til å begrense avfallet som oppstår.

Papirforbruk

Departementene og DSS forbruker årlig store mengder papir. Utviklingen av elektroniske samhandlingsløsninger har redusert mye av behovet for kopipapir, men fremdeles er potensialet for reduksjon stort.

Tjenesteutvikling

Som hovedtjenesteleverandør til departementene har DSS stor påvirkningsmulighet ved å tilby mer miljøvennlige tjenester. Tjenester der potensialet for å redusere miljøpåvirkningen er størst er antatt å være renhold og IKT. Ved å tilrettelegge for mer miljøvennlige tjenester kan DSS bidra til å redusere departementenes miljøpåvirkning. DSS sin utvikling av tjenester er derfor vurdert som vesentlig.

Transport

Departementenes virke nødvendiggjør en del reisevirksomhet som medfører utslipp av klimagasser og redusert luftkvalitet. Dette gjelder både reiser av ansatte og reiser for besøkende. Noe av reisevirksomheten med fly kan erstattes ved økt bruk av videokonferanser og dette er et satsingsområde for DSS og departementene.

Pass på,
vi kan være i
en søppeldunk
nær deg!

I begynnelsen av 2017 arrangerte DSS en kildesorteringskampanje i departementsfelleskapet.

Miljøåret 2017 i departementsfellesskapet

Fokuset for miljøarbeidet i 2017 har, i tillegg til den kontinuerlige oppfølgingen av systemet, vært forbedring av styringssystemet med tanke på standardisering og gode synergier mellom DSS og departementene.

Anskaffelser

Å ta miljøhensyn når produkter og tjenester anskaffes forutsetter at det stilles miljøkrav i anbudsprosesser. I tillegg er det avgjørende at miljøaspektet vurderes hver gang det gjøres avrop på en avtale.

I 59 % av fellesavtalene/rammeavtalene ble det stilt miljøkrav i kvalifikasjonsgrunnlag, i kravspesifikasjon eller som kontraktkrav. For de fleste avtaler uten miljøkrav er det vurdert ikke å være hensiktsmessig for produktet eller tjenesten. Dette dreier seg i hovedsak om konsulenttjenester. Unntaket er en avtale gjort på radiokommunikasjonsmateriell der miljø ikke har blitt hensyntatt.

I 2017 inngikk Statens Innkjøpscenter en fellesavtale for statlige virksomheter om kontorrekvisita. Der ble miljøkrav vektet med 15 prosent og kravene omfattet blant annet krav om vektet andel miljømerkede produkter i standardsortimentet. Det vil trolig komme flere slike fellesavtaler for statlige virksomheter fremover - noe som vil medføre at anskaffelsesoppdraget ikke vil ligge på DSS og departementene. På den annen side vil trolig miljøaspektet i anskaffelsene være tjent med at en stor aktør stiller krav på vegne av samtlige statlige virksomheter - både med tanke på kompetansen som finnes i Statens Innkjøpscenter og effekten av miljøkravene som da stilles.

En gjennomgang av avrop gjort på rammeavtalen for kontormøbler i 2017, viser at andel miljømerkede produkter i gjennomsnitt er 4,21 prosent for departementene og DSS. Med miljømerket menes her livsløpsbasert og uavhengig tredjeparts produktsertifisering der merket oppfyller kravene til Type 1 miljømerke i henhold til standarden ISO 14024. Tilsvarende tall for avrop gjort på rammeavtalen for hotell og konferanse og forbruksartikler er henholdsvis 12 prosent og 11,3 prosent.

2017 var første året det ble gjort en gjennomgang av miljømerkede innkjøp for utvalgte produktkategorier. I årene fremover vil andel miljømerkede møbler, kontorrekvisita og kurs og konferanse være blant de parameterne departementene og DSS vil måle seg på.

Gjennomgangen av status for anskaffelser viser at det rutinemessig stilles miljøkrav og at en stor andel av leverandørene er miljøsertifisert. For å kunne stimulere utviklingen av mer miljøvennlige produkter og tjenester blir det viktig fremover å stille gode miljøkrav til produkter og oppfølging av miljøprestasjonene til leverandørene.

Avfall

Det har i flere år vært god sortering av avfall i de driftsrelaterte tjenestene i departementsfellesskapet slik som kantine, renhold osv. For å øke sorteringen ble det i 2015 satt i gang et pilotprosjekt for bedre tilrettelegging for sortering hos ansatte i kontorarealene. Avfallsbøtter ble fjernet fra kontorene og sorteringsstasjoner med flere fraksjoner ble satt opp i tilknytning til minikjøkken og sosiale soner. Pilotprosjektet viste gode resultater og sorteringsløsningen ble rullet ut i hele R5 og Akersgata 64 i 2015. I løpet av 2016 fikk samtlige departementer som deltar i EMAS-samarbeidet

tilsvarende sorteringsløsning slik at det nå er mulig å sortere avfallet fra kontorarealene i fraksjonene plast, mat, glass/metall, papir og restavfall.

I begynnelsen av 2017 arrangerte DSS en kildesorteringskampanje i departementsfelleskapet. Med nye stasjoner for sortering av avfall i de

aller fleste departementet, var målet nå økt oppmerksomhet rundt viktigheten av å sortere riktig. Feilsortering er ofte et problem i større virksomheter, noe som gjør at fraksjoner kan bli så forurenset at de ikke kan benyttes til annet enn energigjenvinning.

Tabell 2. Avfallsmengder (kg) for departementsfelleskapet for årene 2014 – 2017.

Avfallsmengder i kg/årsverk ²				
	2014	2015	2016	2017
Blandet næringsavfall	63,4	64,5	64,2	54,5
Papir, papp og kartong	49,9	59,3	60,8	43,3
Matavfall	6,3	9,2	12,5	12,9
EE-avfall	2,9	3,0	2,6	5,0
Glass og metall	1,6	1,5	1,9	3,0
Plast	0,7	0,5	0,6	0,7
Sum	125	138	143	119
Sorteringsgrad	49	53	55	54

Avfallsstatistikken i tabell 2 over viser at mengden avfall per årsverk har gått ned med hele 17 prosent fra 2016 til 2017. Dette skyldes først og fremst en nedgang i mengden blandet næringsavfall og papir, kartong og papir der sistnevnte er et resultat av langsiktig og målrettet arbeid med digitalisering. Statistikken over kopipapirforbruk viser samme trend. Hva årsaken er til at mengden restavfall har gått ned med hele 15 prosent er noe mer usikkert, men trolig ser vi her resultatet av at samtlige departementer nå endelig er etablert i nye lokaler i etterkant av terrorangrepet 22. juli 2011. Årene frem til 2016 var for de fleste departementene preget av flytteprosesser og betydelig opprydningsarbeid. Økte avfallsmengder er en naturlig følge av dette. Fra og med 2017 kan vi derfor anta at vi i større grad kan se hva som er normalen for departementsfelleskapet

hva gjelder mengder av ulike avfallsfraksjoner som oppstår.

Videre ser vi av tabell 2 at vi har hatt en økning i mengden matavfall, glass og metall og plast som sorteres ut. Økningen er ikke stor, men det er heller ikke forventet for det første året etter at sorteringsstasjonene ble utplassert.

Departementsfelleskapets sorteringsgrad har ligget litt i overkant av 50 % siden EMAS-miljøstyringssystem ble innført. Det er ikke høyt, men statistikken inkluderer ikke IKT-utstyr som går til gjenbruk eller gjenvinning, dokumenter til sikkerhetsmakulering eller brukte tonere.

² Avfallsstatistikken omfatter ikke Forsvarsdepartementet, Statsministerens kontor, Utenriksdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet.

Gjenbruk av IKT utstyr

DSS og departementene avhender årlig store mengder datautstyr. Utskifting av IKT-utstyr i departementsfellesskapet skjer kontinuerlig og utrangert utstyr sendes til leverandør som vurderer utstyret med hensyn til gjenbruk. Utstyr som kan repareres og gjenbrukes formidles videre og mye tas i bruk i blant annet mange norske skoler. Slik sikres IT-utstyret en lengre levetid og sparer miljøet sammenlignet med å produsere nytt.

Tabellen under viser at mengden utrangert utstyr er redusert med 59 % siden 2014 – fra 5244 til 2182 enheter. Samtidig har andel av utstyret som gjenbrukes økt fra 39 % til 50 %. Utskiftningen av utstyr skjer i sykluser, slik at hele «generasjoner» av eksempelvis bærbare PCer skiftes samtidig. Det medfører at antall enheter som skiftes ut kan variere mye fra ett år til et annet. Samtidig vil gjenbruksgrad avhengig av tilstanden til utstyret som skiftes ut. Det er derfor viktig å se statistikken for avhending av IKT-utstyr over tid.

Andel mobiltelefoner som gjenbrukes økte fra 27 % i 2015 til 73 % i 2016. Dette skyldes at dagens SMART-telefoner er lettere å gjenbruke enn de tradisjonelle mobiltelefonene. Vi kan derfor også for kommende år forvente at gjenbruksandelen for mobiltelefoner holder seg høy. I 2017 ble dog kun 1 telefon levert til gjenbruk og denne var defekt.

Antall lagringsenheter har gått ned fra hele 1088 i 2014 til 104 i 2017. Dette har en sammenheng med at det er tatt i bruk nye løsninger for lagring av filer. SharePoint gjør dokumenter tilgjengelig for alle som har tilgang uansett hvor de måtte befinne seg. Med det blir lagringsenheter som eksempelvis minnepinner de fleste tilfeller overflødige.

Gjenbruksandelen for bærbare og stasjonære PCer ligger jevnt høyt. Sammenliknet med å produsere nye PCer medførte gjenbruk av utrangerte PCer i 2016 til en besparelse på henholdsvis 463 tonn CO₂-ekvivalenter og 993 m³ vann.

Tabell 3. Statistikk over gjenbruksgrad av IKT utstyr i departementsfellesskapet.

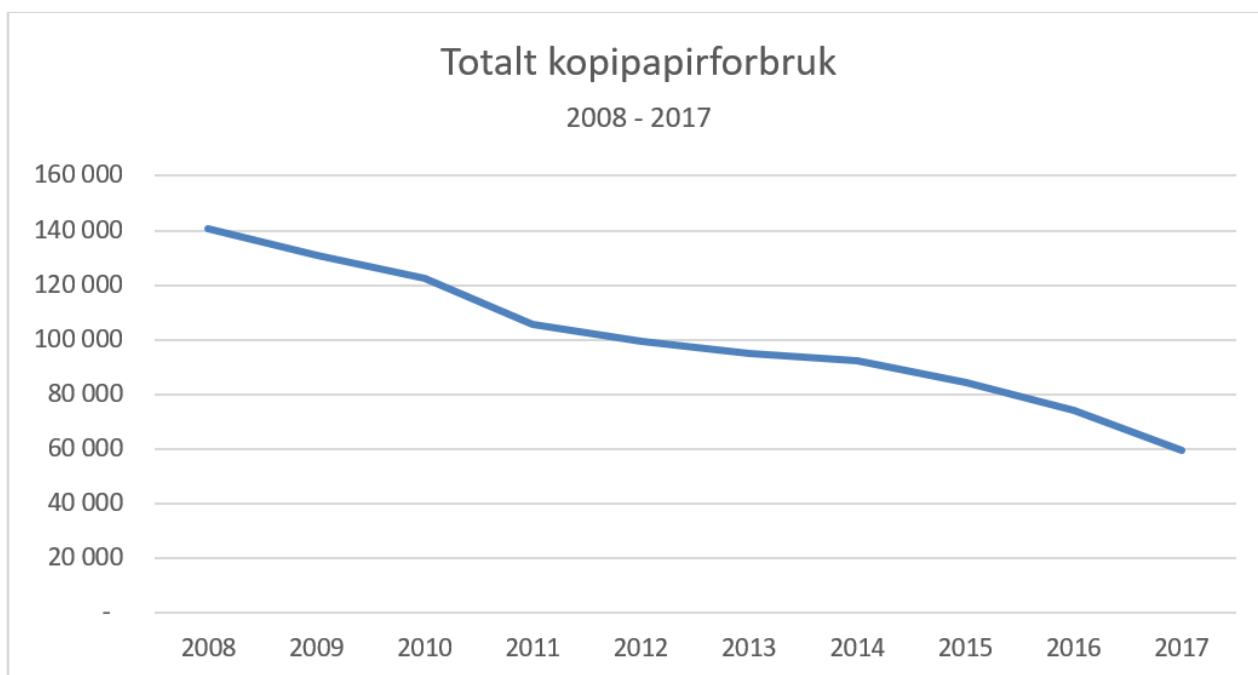
Avhending av IKT-utstyr								
	2014		2015		2016		2017	
Utstyr	Totalt	Gjenbruk	Totalt	Gjenbruk	Totalt	Gjenbruk	Total	Gjenbruk
Bærbare PCer	1520	78 %	662	93 %	538	79 %	655	93 %
PCer	822	51 %	119	61 %	67	67 %	73	74 %
Skjermer	527	23 %	62	3 %	148	20 %	45	13 %
Servere	76	0 %	14	0 %	78	3,8 %	5	20 %
Skrivere	171	18 %	50	42 %	12	8,3 %	10	10 %
Diverse	591	36 %	795	88 %	860	67 %	985	13 %
Tynnklienter	10	0 %	0	0 %	0	0 %	10	0 %
Lagringsenheter	1088	0 %	332	6 %	522	0 %	104	0 %
Mobiltelefoner	214	7 %	612	27 %	59	73 %	1	0 %
AC-adaptere							294	100 %
Nettverks-enheter	225	25 %	28	25 %	0	0 %	0	0 %
Nettbrett	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Sum	5244	39 %	2674	60 %	2286	49 %	2182	50

Forbruk av kopipapir

Forbruk av kontorpapir har i flere år vist en nedadgående trend. Som figur 1 under viser, er forbruket av kontorpapir redusert med omkring 81 tonn siden 2008. Overgang til mer elektroniske arbeidsmetoder, bærbare PCer med sømløs tilgang og «follow me» løsning på skrivere regnes som viktige bidragsytere til nedgangen.

Effekten av disse elektroniske arbeidsmetodene forventes å bidra til ytterligere nedgang i årene fremover. En mer digital arbeidshverdag har også muliggjort mer arealeffektive lokaler, og tilhørende potensial for energieffektivisering.

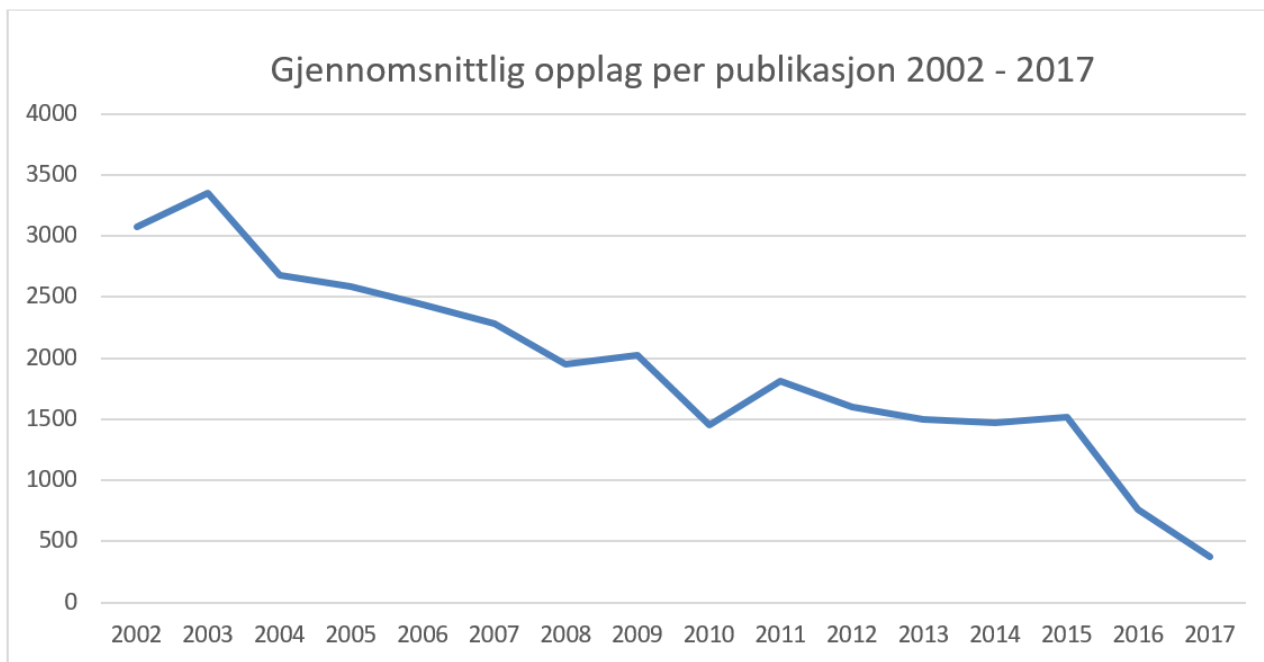
Figur 1. Forbruk av kopipapir mellom 2008 og 2017 i departementsfellesskapet.

I 2017 var forbruket av kopipapir i gjennomsnitt 16 kg/ansatt per år. Dette er en reduksjon på 18 prosent sammenliknet med 2016 da tilsvarende tall var 19 kg/ansatt. DSS' overordnede mål for departementsfellesskapet om en reduksjon i kopipapirforbruket på 35 prosent sammenliknet med 2016-nivå, er altså på god vei til å nås.

I tillegg til forbruk av kopipapir utgis årlig mengder med regjeringsdokumenter og NOUer. Fra 2002 til 2017 har gjennomsnittlig opplag av slike dokumenter blitt redusert fra 3000 til i underkant av 300. Den største reduksjonen har kommet de siste årene som et resultat av at det fra 2017 ikke lenger var mulig å tegne papirabonnement på slike dokumenter.

Figur 2. Gjennomsnittlig opplag av regjeringsdokumenter og NOUer siden 2003.

Utslipp

Klimagassutslipp knyttet til reisevirksomhet

DSS og departementenes virksomhet har få direkte utslipp knyttet til vår drift. Men mye av arbeidet fordrer reisevirksomhet til møter og konferanser i inn- og utland hvilket medfører utslipp av klimagasser og øvrig luftforurensning.

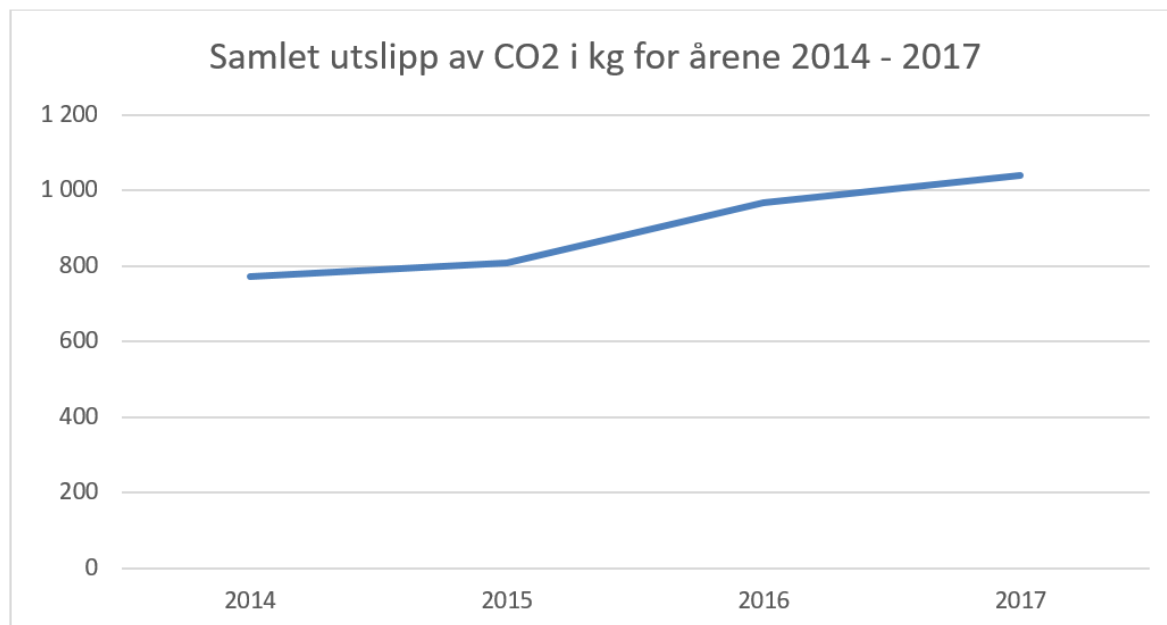
Økt bruk av videokonferanseutstyr ansees å være det fremste tiltaket for å få ned antallet reiser. Det har skjedd en stor teknologisk utvikling innen konferanseutstyr de siste årene, men det vil ta flere år før brukervennlighet og ansattes kompetanse er på et slikt nivå at videokonferanser er et reelt alternativ til de fleste møter.

I 2017 ble det kjøpt 2,91 flyreiser per årsverk med tilhørende CO₂ utslipp per/årsverk på 1.040 kg CO₂-ekv. Dette gir en liten nedgang i antall reiser sammenliknet med tilsvarende tall for 2015, mens CO₂-utslippet har økt noe. I mai 2016 var det et skifte i leverandør av reiser. Bakgrunnen for at CO₂-utslippet har økt mens antall reiser er redusert, er trolig at ny leverandør benytter en annen metodikk og andre nøkkeltall for CO₂-utslipp enn vår tidligere leverandør.

Tabell 4. Oversikt over flyreiser for årene 2014 - 2017.

	Antall bestilte flyreiser				Utslipp i tonn CO ₂ -ekvivalenter			
	2014	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2017
Innland	6.184	6.505	5.918	5.526	810	846	865	896
Norden	1.157	1.164	1.460	1.225	183	178	300	290
Europa	3.426	3.798	3.425	3.688	923	987	1.117	1.307
Inter-kontinental	646	695	823	750	1167	1236	1.516	1.507
Totalt	11.413	12.162	11.625	11.189	3.084	3.247	3.798	4.000
Totalt per årsverk	2,86	3,03	2,96	2,91	0,77	0,81	0,97	1,04

Figur 3. Utviklingen av klimagassutslipp knyttet til flyreiser for årene 2014 - 2017.

Kjemikalieutslipp knyttet til rengjøring

Som første aktør i Norge kjøpte DSS i 2016 en enhet som gjennom en elektrolyseprosess produserer et rengjøringsmiddel og en desinfeksjonsløsning av vann og salt. Denne nye teknologien vil kunne spare miljøet både for utslipp knyttet til problematiske innholdsstoffer i tradisjonelle rengjøringsprodukter og for miljøbelastningen knyttet til transport av store kvanta ferdige produkter.

Løsningen ville kunne erstatte de fleste rengjøringskjemikalier med pH opptil 11,5 samt desinfiserende middel, og effekten av disse er testes videre i 2017 med gode resultater. Fra og med 2018 vil mengde rengjøringsmiddel være en parameter departementsfelleskapet skal måle seg på.

Energi- og vannforbruk

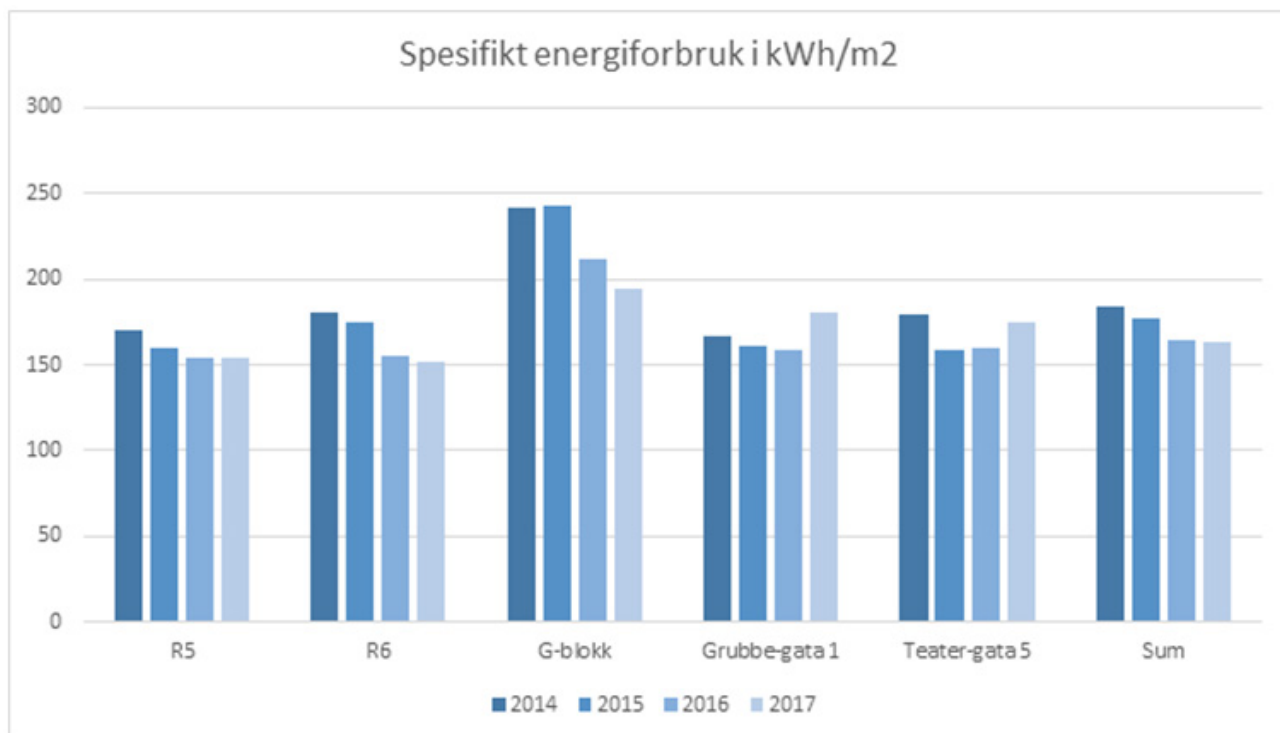
Energi- og vannforbruk er ikke definert som et vesentlig miljøaspekt. DSS og departementene leier kontorlokaler av Statsbygg. Statsbygg jobber aktivt med å redusere miljøpåvirkningen fra sine bygg og vi ønsker å bidra til at de når sine mål for

energiøkonomisering. Tiltak på dette området innebærer gode rutiner for avslåing av lys og innkjøp av utstyr med lavt energiforbruk.

Tabell 5. Oversikt over energiforbruk ved utvalgte departmentsadresser for årene 2014 - 2017.

	Elektrisitet (kWh)				Fjernvarme (kWh)			
	2014	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2017
R5	4.911.431	4.692.525	4.303.752	4.091.398	2.728.237	2.512.741	2.629.668	2.842.399
R6	2.754.084	2.785.422	2.588.686	2.671.801	851.720	721.364	515.096	371.676
G-blokk	3.605.804	3.506.785	2.856.223	2.597.945	-	-	-	400.885
Grubbe-gata 1	593.835	563.936	539.264	566.887	595.147	583.666	595.253	726.643
Teatergata 5	467.808	411.070	416.848	454.354	-	-	-	-
Sum	12.332.962	11.959.738	10.704.773	10.382.385	4.175.104	3.817.771	3.740.017	4.341.603

Figur 4. Utviklingen i forbruket av energi i R5, R6, G1, G-blokk og T5 i årene 2014 - 2017.

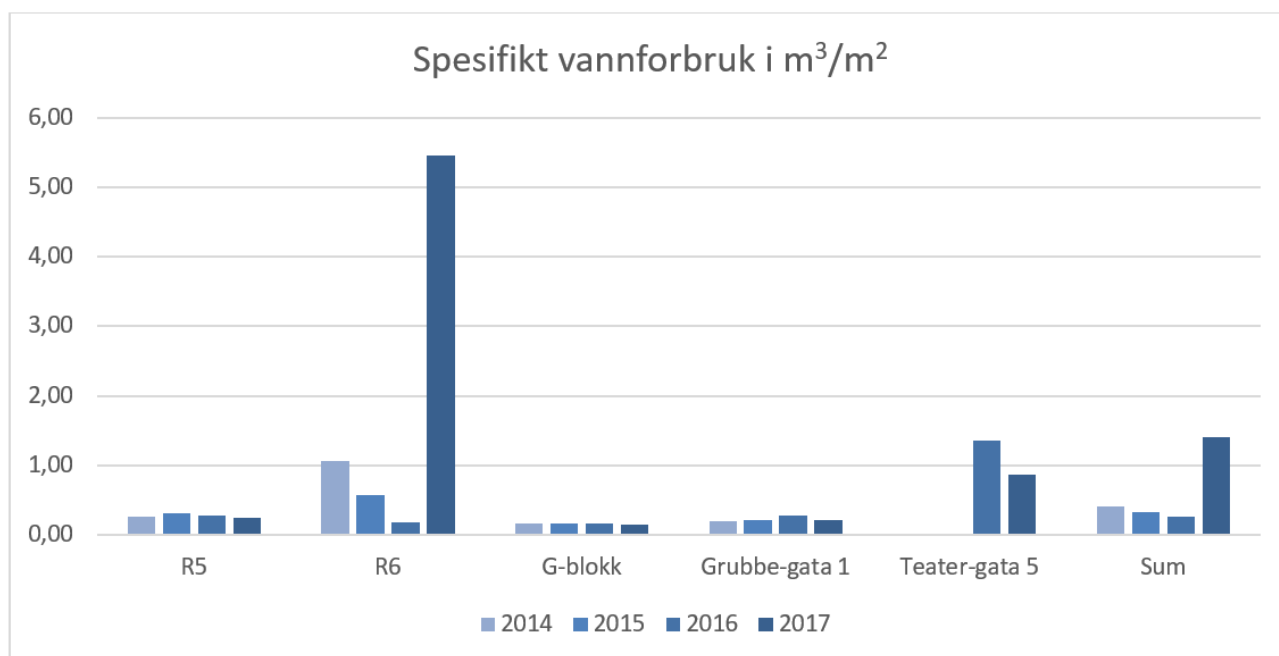
Samlet sett har det for de utvalgte adressene vært en økning i forbruk av fjernvarme og en reduksjon i forbruk av elektrisitet. Utover det er det vanskelig å

si noe om utviklingen over tid da energiforbruket i stor grad er avhengig av utetemperatur.

Tabell 6. Oversikt over spesifikt vannforbruk i m³/m² for et utvalg departementsadresser for årene 2014 - 2017.

Vannforbruk i m ³ per årsverk				
	2014	2015	2016	2017
R5	0,26	0,31	0,27	0,26
R6	1,06	0,57	0,18	5,45
G1	0,17	0,16	0,17	0,15
G-blokk	0,20	0,22	0,29	0,22
T5			1,36	0,87
Sum	0,41	0,33	0,27	1,41

Figur 5. Spesifikt vannforbruk i kubikk vann per kvadratmeter for utvalgte departementsadresser.

Av figuren over ser vi at vannforbruket i R6 økte betydelig i 2017. Dette skyldtes noen tilfeller der

byvannet gikk på som reservekjøling for EDB-kjølingen. Dette er under kontroll.

Biologisk mangfold

DSS og departementenes drift har ikke definert biologisk mangfold som et vesentlig miljøaspekt da vår påvirkning av dette er relativt liten. Som en

indikator på vår påvirkning har vi valgt å benytte våre bygningers fotavtrykk. I den forbindelse benyttes antall kvadratmeter per ansatt.

Tabell 7. Oversikt over antall kvadratmeter per ansatt for årene 2015 – 2017.

Kvadratmeter per ansatt			
	2015	2016	2017
R5	39,6	47,8	45,0
R6	58,8	59,9	59,9
G-blokk	56,7	56,1	56,5
Grubbegata 1	76,0	51,6	51,3
Teatergata 5	20,4	21,0	22,4
Grubbegata 14	37,3	178,1	178,1
Akersgata 64	53,9	52,4	53,7
Gullhaug Torg 4	52,3	47,9	50,1
Kirkegata 18	66,9	67,4	67,8
Kongensgate 8	57,6	40,3	41,1
Kongensgate 18	64,4	66,9	67,4
Sum	51,1	51,8	51,6

Det er noe usikkerhet i tallene som går på fordelingen av ansatte per bygg. Dette skyldtes at både hele departementer og enkeltansatte stadig flyttes mellom byggene.

I Grubbegata 14 ligger trykkeriet. Det er bakgrunnen for det høye antallet kvadratmeter per ansatt. For øvrig ligger antallet kvadratmeter relativt jevnt på rundt 50 m²/ansatt.

Samsvar med lover, forskrifter og øvrige krav

En viktig del av god miljøstyring er å holde oversikt over relevante lovkrav, forskrifter og øvrige krav for virksomheten og kontrollere etterlevelsen av disse. DSS har i 2017 kontrollert følgende lovkrav:

Farlig avfall

Farlig avfall er levert og forskriftsmessig håndtert av DSS' underleverandør Asp Gruppen.

EE-avfall

EE-avfall er levert i henhold til avfallsforskriften kapittel 1, og det vises for øvrig til tabell 3 om avhending av IKT-utstyr.

Kjølegasser

Kjølegassene som brukes i kjøleaggregatene i Regjeringskvartalet er alle av godkjent type og således i henhold til kravene i F-gass forordningen. DSS sin serviceleverandør for kjøleteknikk har godkjent F-gass-sertifikat.

Energimerkeordningen

For Statsbygg sine bygg i regjeringskvartalet er alle byggene merket i henhold til energimerkeordningen, med unntak av Teatergata 5. Ingen av byggene har oljefyring som primærkilde.

Lov om offentlige anskaffelser- miljøkrav

I henhold til DSS' interne retningslinjer for anskaffelser stilles det rutinemessig miljøkrav ved anskaffelser. Utfordringen er i noen tilfeller å stille gode miljøkrav, samt å følge opp miljøkravene i avtaleperioden.

Øvrige sertifiseringer og miljøordninger

Svanemerket trykkeri

I tillegg til arbeidet med EMAS har departementsfellesskapet et eget svanemerket trykkeri (DSS:Hurtigtrykk). Hurtigtrykk utfører designoppdrag og tilbyr et bredt utvalg av produkter innenfor digitaltrykk til alle departementene og Statsministerens kontor.

Renhold i henhold til Miljøfyrtårn

Renholdstjenesten i DSS ble i 2010 sertifisert i henhold til Miljøfyrtårn og ble resertifisert for andre gang i 2016. Miljøfyrtårnsertifikatet stiller spesifikke krav til tjenesten. Blant annet stilles strenge krav til forbruk av kjemikalier og vann.

Grønt Punkt

DSS og BLD er kontrollmedlem i Grønt Punkt Norge. Dette innebærer at det stilles krav til alle norske vareleverandører om medlemskap i Grønt Punkt Norge. Slik sikres at gjenvinningsvederlaget for emballasjen blir betalt i riktig ledd, og at det bare blir betalt en gang. Ordningen er innført for å sikre at virksomheter som er vederlagspliktige betaler til næringslivets dugnad for innsamling og gjenvinning av emballasje. Slik bidrar vi til å redusere antall gratispassasjerer, og utfordringer med hensyn til konkurransevridning.

